

HØYESTERETTS KJÆREMÅLSUTVALG

Den 12. mai 2005 ble det av Høyesteretts kjæremålsutvalg bestående av dommerne Flock, Bruzelius og Øie i

HR-2005-00781-U, (sak nr. 2005/660), straffesak, kjæremål:

Rogaland politidistrikt

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Kjæremålet gjelder spørsmål om rettslig avhør under etterforskningen, jf. straffeprosessloven § 237 første ledd kan avholdes uten at de siktede stevnes og forsvarerne varsles, jf. straffeprosessloven § 243.
- (2) Rogaland politidistrikt fremsatte 1. april 2005 begjæring om rettslig avhør av seks vitner i den såkalte "Nokas-saken". Bakgrunnen for begjæringen var at vitnene hadde benyttet seg av sin rett til å nekte å forklare seg for politiet, jf. straffeprosessloven § 230. I begjæringen bad politiet om at rettslig avhør ble avholdt uten at de siktede ble stevnet og fremstilt for retten, og uten at de siktedes forsvarere ble varslet.
- (3) Ved brev av 8. april 2005 fastsatte Oslo tingrett tidspunkt for rettslige avhør til dagene fra 25. til 29. april 2005, og opplyste at det etter rettens syn ikke var adgang til å unnlate varsling av forsvarerne og heller ikke å unnlate stevning av de siktede der dette var mulig.
- (4) Rogaland politidistrikt påkjærte Oslo tingretts beslutning til Borgarting lagmannsrett, som ved kjennelse 27. april 2005 forkastet kjæremålet.
- (5) Rogaland politidistrikt har i rett tid påkjært lagmannsrettens kjennelse, og har i hovedsak gjort gjeldende:
- (6) Det sentrale spørsmål i saken er om det kan unnlates å stevne og fremstille de siktede og varsle forsvarerne ved rettslige vitneavhør.
- (7) Per i dag er 20 personer siktet for medvirkning til ranet, og fem personer siktet for etterfølgende bistand. Av de totalt 25 siktede sitter for tiden 13 personer i varetekt, både i Norge og i utlandet. Blant de siktede er både norske og utenlandske statsborgere, og flere av dem er ikke bosatt i Norge.

- (8) Stevning og fremstilling av de siktede vil medføre et betydelig arbeid. Dette vil ”volde betenkelig opphold”, jf. straffeprosessloven § 243.
- (9) Det vil være svært lite praktisk med rettslige avhør i større saker som Nokas-saken, dersom de siktede skal stevnes og fremstilles i forbindelse med slike vitneavhør. Det må derfor kunne unnlates å stevne og fremstille de siktede.
- (10) Stevning og fremstilling av de siktede vil dessuten føre til at de rettslige avhørene mister sin hensikt. Avhørene skal avklare hvorvidt vitnene har opplysninger av interesse for saken. Det vil senere kunne bli aktuelt å gjennomføre bevisopptak til bruk for hovedforhandlingen. De siktede er mistenkt for å tilhøre et brutalt, organisert ransmiljø, og deres tilstedeværelse under avhørene vil gjøre det vanskelig for vitnene å gi en uforbeholden forklaring. Reglene i straffeprosessloven § 245 er ikke tilstrekkelig til å avbøte dette.
- (11) Etter påtalemyndighetens syn er det hjemmel i straffeprosessloven § 243 for å unnlate å varsle de siktedes forsvarere om rettslige avhør i et tilfelle som dette, hvor antallet siktede og forsvarere er så stort at varsling ville føre til at gjennomføring av rettsmøtene ville bli vesentlig forsinket. Tungtveiende etterforskningsøkonomiske hensyn tilsier at påtalemyndigheten gis anledning til å gjennomføre rettslige vitneavhør som etterforskningskritt så raskt som mulig, for deretter å vurdere forklaringens betydning som bevis i saken.
- (12) Rogaland politidistrikt har nedlagt slik påstand:
- ”Prinsipalt: Rettslig avhør av vitner nevnt i liste vedlagt påtalemyndighetens begjæring av 1. april 2005, gjennomføres uten at de siktede stevnes/fremstilles til og deres forsvarere varsles om avhør og rettsmøte
- Subsidiært: Lagmannsrettens kjennelse oppheves”
- (13) Høyesteretts kjæremålsutvalg bemerker at kjæremålet gjelder lagmannsrettens lovtolkning, som utvalget kan prøve i et videre kjæremål, jf. straffeprosessloven § 388 første ledd nr. 3.
- (14) Kjæremålet gjelder for det første tolkningen av straffeprosessloven § 243 første ledd om siktedes rett til å bli stevnet til rettsmøter under etterforskningen. Tingrettens beslutning lød på dette punkt slik:
- ”De siktede skal stevnes hvis dette er mulig. Politiet har ingen plikt til å framstille siktede som er fengslet dersom dette vil innebære en sikkerhetsrisiko, jf strpl. § 85 annet ledd og Rt 1954 s. 617. Siktede som ikke lar seg stevne bør få varsel i form av et brev dersom det i det hele tatt er noen mulighet for at de kan møte.”
- (15) Det følger av straffeprosessloven § 243 første ledd at siktede skal stevnes til rettsmøter under etterforskningen. Unntak kan blant annet gjøres hvis dette ville føre til ”betenkelig opphold”.
- (16) Lagmannsretten påpeker i sin kjennelse at det dreier seg om en meget alvorlig straffesak. De fleste av de siktede er varetektsfengslet, og det er ikke forhold som tilsier at det vil være praktisk vanskelig å gjennomføre stevningen. Når det gjelder spørsmålet om siktedes tilstedeværelse under rettsmøtet, påpeker lagmannsretten at en siktet som er varetektsfengslet, bare skal fremstilles dersom ”retten finner hans fremmøte nødvendig etter sakens stilling”, jf. straffeprosessloven § 85 annet ledd jf. første ledd bokstav b. Lagmannsretten bemerker

avslutningsvis at faren for at en tilstedeværende siktet kan innebære en risiko for at vitner ikke gir en uforbeholden forklaring, i tilfelle kan avbøtes ved rettens beslutning etter § 245.

- (17) Kjæremålsutvalget kan ikke se at lagmannsretten ved dette har gitt uttrykk for noen uriktig tolkning av de aktuelle bestemmelser i straffeprosessloven.
- (18) Kjæremålet gjelder videre spørsmålet om forsvarernes rolle under de rettslige avhør som skal finne sted. Om dette heter det i tingrettens beslutning:
- ”Samtlige forsvarere skal varsles så snart som mulig. Forbindelsen mellom det enkelte vitne og den/de siktede bør framgå slik at forsvarerne blir klar over hvilke avhør som er av interesse.”
- (19) Lagmannsretten viser i sin kjennelse til straffeprosessloven § 243 annet ledd, hvor det fremgår at forsvareren ”så vidt mulig” i tide bør varsles om rettsmøtet. Retten gir uttrykk for at forsvareren alltid skal varsles, men at rettsmøtet når saken haster kan avholdes selv om forsvareren ikke kan møte, for eksempel på grunn av andre gjøremål. Kjæremålsutvalget kan heller ikke på dette punkt se at lagmannsretten gir uttrykk for en uriktig tolkning av § 243.
- (20) Med henblikk på den praktiske gjennomføringen av de forestående avhør, finner utvalget grunn til å tilføye:
- (21) Det er opplyst at de rettslige avhør skal tre i stedet for politiavhør, i det vitnene ikke har vært villige til å avgi forklaring for politiet. I den grad det under avhørene fremkommer opplysninger av betydning for saken, vil det etter det opplyste om nødvendig senere bli avholdt bevisopptak til bruk for hovedforhandlingen, og hvor de siktede og forsvarerne i overensstemmelse med lovens regler gis mulighet for å være til stede.
- (22) Straffeprosesslovens bestemmelser om gjennomføringen av rettslige avhør under etterforskningen er ikke tilpasset straffesaker av den karakter vi her har med å gjøre, med et meget stort antall siktede og forsvarere. Det er tale om avhør som ville blitt foretatt av politiet uten forsvarernes tilstedeværelse såfremt vitnene hadde vært villige til å gi forklaring. Hensett til den mer beskjedne betydning forsvarernes tilstedeværelse under avhørene vil ha på dette stadium av saken, og til de betydelige praktiske problemer som en omfattende forsvarerdeltakelse under avhørene vil kunne skape, bør det kunne drøftes om avhørene i denne omgang gjennomføres ved at bare en eller et begrenset antall representanter for forsvarerne er til stede.
- (23) Etter dette blir kjæremålet å forkaste.
- (24) Kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING :

Kjæremålet forkastes.

Karin M. Bruzelius
(sign.)

Hans Flock
(sign.)

Toril M. Øie
(sign.)

Riktig utskrift: